

Behendigheid kansspelen is goed te meten

Van onze redacteur

Kansspel of behendigheidsspel? Over die vraag zijn sinds de invoering van de Wet op de kansspelen in 1964 vele processen gevoerd. Inzet: een spel kunnen organiseren buiten de officiële casino's om. Ben van der Genugten trad in de processen veelvuldig op als getuige-deskundige. Hij ontwikkelde een model om spelen in te delen. De wet is onduidelijk en de jurisprudentie heeft gefaald in consistentie, oordeelt hij. 'Op de argumenten van de rechters was vaak geen peil te trekken.'

Van der Genugten is hoogleraar Kansberekening en statistiek aan de faculteit Economie en bedrijfswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg. Sinds 1991 is hij met collega Peter Borm, hoogleraar Speltheorie, als forensisch deskundige betrokken bij rechtszaken rond de Wet op de kansspelen. 'Spelen hebben mijn interesse, omdat kansberekening en statistiek mijn vakgebied zijn', zegt hij. Borm en hij worden wereldwijd gevraagd. Sinds 1991 waren ze onder meer forensisch deskundige bij zaken rond Golden Ten, internetmanagementspelen, Blackjack, Yahtzee, Eurogame, piramidenspelen en het proces over meerpersoonspoker in 1996. Bij de bodemprocedure in 2002 rond de managementspelen werd Van der Genugten advies volledig overgenomen. Succes boekte hij ook in het pokerproces in 1996, maar dat werd in hoger beroep verworpen.

De processen in Nederland draaiden altijd om interpretatie van artikel 1 van de Wet op de kansspelen: het is verboden zonder vergunning 'gelegenheid te geven om mede te dingen naar prijzen of premies, indien de aanwijzing der winnaars geschiedt door enige kansbepaling waarop de deelnemers in het algemeen geen overwegende invloed kunnen uitoefenen'. Een passage die verkort terugkeert in het nieuwe wetsvoorstel. Valt een spel hieronder dan heet het een kansspel, anders een behendigheidsspel. Wat 'overwegende invloed' was stond altijd centraal. Want wat is dat? De belangen waren telkens groot, want als een spel niet onder de wet valt, mag iedereen er de markt mee op. Een kansspel permanent aanbieden mo-

Het ministerie van Justitie heeft onlangs een conceptvoorstel voor een nieuwe Wet op de kansspelen naar buiten gebracht. De huidige wet uit 1964 is verouderd. Om gokverslaving, illegaliteit en criminaliteit tegen te gaan voert Nederland sinds 1964 een streng kansspelbeleid. Kansspelen aanbieden zonder vergunning is verboden. Slechts enkele vergunninghouders, zoals Holland Casino en de Nederlandse staatsloterij, mogen landelijk kansspelen als loterijen en casinospelen organiseren. De opbrengst gaat naar goede doelen of de staat. In de nieuwe wet worden besselletjes harder aangepakt en komt er beter toezicht met een Kansspelautoriteit. Een serie van drie delen over het beleid rond de kansspelen. Vandaag: de statisticus.

gen maar een paar vergunninghouders.

Artikel 1 heeft rechters grijze haren bezorgd. De jurisprudentie sinds de totstandkoming van de wet in 1964 is chaotisch, niet consistent en soms vol kromme redeneringen, zegt Van der Genugten. Dat begon al met een arrest in 1966 over het spel Saturne, een vorm van roulette. De Hoge Raad besliste dat voor 'overwegende invloed' bepalend was welke resultaten de grote meerderheid der spelers in de praktijk behaalt. Bleek er geen invloed: kansspel. Het spel zelf werd niet doorgelicht op behendigheidskennmerken.

Het Saturne-arrest leverde decennia 'een hoop werkverschaffing op', aldus de Tilburgse statisticus. Want door het arrest moest er voor de processen rond Golden Ten in de jaren erna geteld worden aan de speeltafels. 'Dan viel de politie binnen en ging tellen hoeveel mensen puur gokten en hoeveel er wel het balletje observeerden en zo invloed probeerden aan te wenden.' De Hoge Raad maakte hieraan in 1991 een einde en opende de mogelijkheid deskundigen te laten oordelen. Maar dat leidde soms ook tot subjectieve, niet-verifieerbare uitspraken, aldus Van der Genugten. Hij pleit voor een wetenschappelijke, objectieve aanpak. Spelen statistisch doorlichten en meten op behendigheidsgelalte. Dat levert een goede maatstaf voor consistente jurisprudentie.

Hoe is uw interesse in kansspelen ontstaan?

In 1991 werd ik als getuige-deskundige bij een proces over Golden Ten

Ben van der Genugten met verschillende trofeeën die hij kreeg of verzamelde als forensisch deskundige. Foto: Hennie Keeris, Fotoburo Brabant

Ook dat kan 'overwegende invloed' zijn, maar waar leg je dan de grens? Wat is leren in dit verband, wat is behendigheid en hoe meet je toeval? En als die allebei een rol spelen, hoe weeg je die dan tegen elkaar af? Daar ontwikkelden Peter Borm en ik een systematisch model voor waar we steeds de rechtszalen mee introkken. In die tijd werd er ook een proces over Blackjack gevoerd, een kaartspel, eenentwintigen, niet te vergelijken met roulette. De Hoge Raad oordeelde kortweg dat de meeste spelers op de gok spelen en dat het daarom een kansspel is. Maar dat is onzin, want elke kaarter heeft altijd een strategie, misschien eenvoudig, maar het is nooit puur gokken. Je ziet hier een chaotische redenering van de rechters. Dat zien we in vele uitspraken terug. Ook wordt vaak niet beargumenteerd welke overwegingen de doorslag geven.

Hoe komt dat?

Men denkt er niet op een heldere, gestructureerde manier over door. Men weet eigenlijk niet zo goed hoe men om moet gaan met kans en strategie. Bij iedere rechtszaak geeft elke rechter weer zijn eigen kijk erop. De formulering van artikel 1 is ook vrij vaag en maakt dit daarom ook goed mogelijk. Niettemin zou de jurisprudentie er omheen zo onderdehand consistent moeten zijn, maar de argumentatie is telkens weer bedroevend. Dit is ongelukkig en onbevredigend voor het rechtsgevoel.

We moeten evident behendige denkspelen stimuleren

gevraagd. Dat lijkt op roulette. Maar bij Golden Ten heb je een gladde ketel met een vastliggende getallenkrans. Het balletje wordt gegooid, gaat een paar keer rond en daalt dan heel langzaam af. Om Golden Ten zijn vele processen gevoerd, Wellicht omdat dit voor Holland Casino te concurrerend was. Maar als je de baan goed observeert, kun je best enigszins voorspellen waar de bal neerkomt. Er is dus spelersinvloed. Om die reden werden de organisatoren heel lang vrijgesproken. Maar dat kenterde, omdat de aan te wenden behendigheid nogal gering is.

Daarom hebben wij ons systeem ook uitgedacht. Want je kunt behendigheid versus kans in spelen heel goed structureren en objectiveren.

Kunt u uitleggen hoe u precies de behendigheid van spelletjes berekent?

Je moet eerst formuleren wat spelresultaat is. Nou, dat is de gemiddelde winst op de lange duur per inzet. Daar is iedereen het wel over eens:

Resultaat = R.

R = totale winst gedeeld door totale inzet op de lange duur.

Een spel is behendig als je kunt leren. Dat dien je te demonstreren met een steeds beter resultaat. Een beginner scoort het slechtst en de optimale speler het best. Het leereffect is daarom:

$R(\text{optimale speler}) - R(\text{beginnende speler}) = LE$ leereffect.

Elke kaarter heeft een strategie; het is nooit puur gokken

Vervolgens berekenen we het toevalseffect door na te gaan wat de optimale speler zou kunnen halen in de fictieve situatie dat hij alles wat met toeval te maken heeft van tevoren weet:

$R(\text{fictieve speler}) - R(\text{optimale speler}) = RE$ random (toevals) effect.

Hoe behendigheid zich tot toeval verhoudt, wordt tot uitdrukking gebracht door:

$S = \frac{LE}{LE + RE} = \text{Skill}$ (relatieve behendigheid).

Op deze manier is S altijd een getal tussen de 0 en 1. Een zuiver kansspel heeft leereffect 0 en zo kom je uit op S=0. Een puur behendigheidsspel zoals schaken heeft toevalseffect 0 en zo kom je uit op S=1. Volgens deze methode komt roulette uit op 0, Golden Ten op 0.012 en Blackjack op 0.049. Bij simpele vormen van meerpersoonspoker kwamen we veel hoger uit, op 0.40. Op poker rekenen we nog steeds en we blijven steeds dik boven de 0.20 uitkomen. Managementspelen op internet zoals die nu worden georganiseerd scoren boven de 0.20. Vervolgens hebben we naar de jurisprudentie gekeken en op basis daarvan de grens voor kansspelen gelegd bij 0.15. Het aardige van dit systeem is de consistentie.

Wat hoort dan nog bij de kansspelen en wat niet?

Roulette, Blackjack, Eenentwintigen, Jokeren en Golden Ten zijn dus kansspelen. Hartenjagen, Texas Hold Em, Toepen, Kruisjassen, Rikken, Klaverjassen, Bridge, Schaken, Dammen en Halma zijn behendig-

heidsspelen. Over meerpersoonspoker, bijvoorbeeld een spel als Texas Hold Em, roepen we steeds luider dat het een behendigheidsspel is, als je de jurisprudentie consequent zou toepassen. We zijn het dus niet eens met de uitspraak van de Hoge Raad dat dit een kansspel is. Dat wil niet zeggen dat ikzelf het zo'n leuk spel

vind. Ik bridge liever, maar daar gaat het niet om. Laatst heb ik op het Pokercongres wel gezegd dat het misschien aardig zou zijn weer eens een proces uit te lokken.

Is er kans dat zo'n proefproces rond poker er komt?

Weet ik niet, het is toch een riskante aangelegenheid. Je moet iets organiseren dat verboden is. Je moet er een strafblad voor over hebben, want het OM is niet zo toeschietelijk dat ze vanzelf wel meedoen aan een experiment. Het College van toezicht op de kansspelen heeft wel geadviseerd poker net als bingo wat soepeler te behandelen. Maar de minister wil het vooralsnog niet.

Hoe zou wat u betreft het kansspelbeleid eruit zien?

'Ik ben forensisch deskundige vanuit mijn vakgebied. Wetten maken is niet mijn taak en deskundigheid. Wel vind ik dat we echt evident behendige spelen niet moeten ontmoedigen. We moeten als maatschappij denkspelen waar flink wat behendigheid in zit juist stimuleren. Er zijn onderhand wel veel signalen dat het kansspelbeleid onder de huidige wet geen overweldigend succes is. Het aantal gokgelegenheden is sinds 1964 enorm toegenomen. Holland Casino is nauwelijks nog bescheiden in de hoeveelheid reclame. Dus de doelstelling van de wet is heel verdedigbaar, maar zo onderdehand ook een beetje onwaarachtig. Maar dit zijn uitspraken van mij als persoon, die hebben niets met mijn vak te maken.

Elly Lammers

STAATS COURANT

SINDS 1814

Redactie

Wvd. hoofdredacteur: drs. W.M.C. de Jong;
Eindredacteur: P.C.M. Brouwers

Redactieadres: Redactie Staatscourant
Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
Bezoekadres: Prinses Margrietplantsoen 88,
2595 BR Den Haag
telefoon: 070-378 96 39; fax: 070-385 55 05
e-mail: staatscourant@sdu.nl
internet: www.staatscourant.nl

Advertentieafdeling: P.G.J.M. Driessen

Een brochure met tarieven en voorwaarden van advertenties wordt op aanvraag toegezonden. Kopij voor advertenties richten aan: Advertentieafdeling Staatscourant, Postbus 20020, 2500 EA Den Haag
telefoon 070-378 95 46; fax 070-385 27 89
e-mail: adv.staatscourant@sdu.nl

Op alle opdrachten tot plaatsing van advertenties in de Staatscourant zijn de Advertentievoorwaarden Staatscourant van toepassing, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Haaglanden onder nummer Hr. 27124000. Eventuele Algemene Voorwaarden van de opdrachtgever worden niet aanvaard.

Abonnementen: De Staatscourant verschijnt op werkdagen en is onderdeel van het pakket Sdu Wet & Recht. De prijs van een jaarabonnement is € 356; halfjaarabonnement € 186; kwartaalabonnement € 90; proefabonnement van 1 maand € 15,50. De prijs van een los nummer is € 4,05. Deze prijzen zijn exclusief BTW en inclusief verzend- en administratiekosten.

Sdu Klantenservice: tel. 070-378 98 80;
fax: 070-378 97 83; e-mail: sdu@sdu.nl

Uitgever:

drs. M.R. Bom (070-378 98 77)

De Staatscourant is een uitgave van Sdu Uitgevers bv, Den Haag.

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Sdu Uitgevers bv c.q. de betreffende auteur.

De publicatierechten van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie zijn geregeld met Beeldrecht te Amstelveen.

ISSN 1566-7235